

ضرورت مشارکت مردم در انتخابات

ابوالحسن بکتاش*

سید روح الله لطیفی**

چکیده

انتخابات نهاد مردم‌سالاری در هر جامعه‌ای است که اعتبار آن ارتباط مستقیمی با میزان مشارکت مردم دارد، به‌گونه‌ای که افزایش یا کاهش مشارکت مردم به معنای تقویت یا تضعیف پایه‌های مردم‌سالاری است. در نظام اسلامی ایران نیز این مسئله حائز اهمیت فراوان است و ثبات و اقتدار نظام مرهون توجه به این امر است و به‌همین دلیل دشمنان نظام به دنبال کاهش مشارکت مردم هستند تا پایه‌های مشروعیت نظام را تضعیف کنند. این نوشتار با روش توصیفی تحلیلی و مطالعه کتابخانه‌ای ضمن پرداختن به ضرورت‌های مشارکت مردم در انتخابات، موانعی که منجر به کاهش مشارکت شده را مورد بررسی قرار داده و در پایان راهکارهایی برای فائق آمدن بر این موانع ارائه کرده مانند: آگاهی بخشی و بصیرت‌افزایی؛ درک احساس مؤثر بودن مشارکت مردم در انتخابات؛ لزوم توجه حاکمیت به مطالبات عمومی؛ توجه به عدالت اجتماعی و فعال کردن آن در لایه‌های مختلف حاکمیت و اقشار جامعه؛ ایجاد فضای رقابتی سالم در انتخابات؛ ارائه برنامه‌ها و اهداف از سوی نامزدها؛ پرهیز از نزاع‌های فردی و جناحی انحرافی؛ پرهیز از سیاه‌نمایی شرایط کشور؛ گوشزد کردن مسئولیت‌های ملی و شرعی مردم؛ تشویق به مشارکت در انتخابات از طریق نخبگان جامعه.

واژگان کلیدی: انتخابات، مردم‌سالاری، مشارکت، مردم.

مقدمه

یکی از مهم‌ترین دستاوردهای انقلاب اسلامی، استقرار نظام مردمسالاری دینی است. از مهم‌ترین ویژگی‌های چنین نظامی مشارکت مردم در تعیین سرنوشت خویش است که یکی از جلوه‌های آن مشارکت در انتخابات‌های مختلف و تعیین عمده مسئولان کشور از طریق فرایند انتخابات است. در همین راستا مقام معظم رهبری معتقدند: «در نظام اسلامی - یعنی مردمسالاری دینی - مردم انتخاب می‌کنند، تصمیم می‌گیرند و سرنوشت اداره کشور را به وسیلهٔ منتخبان خودشان در اختیار دارند، اما این خواست و انتخاب و اراده در سایه هدایت الهی، هرگز بیرون جاده صلاح و فلاح راه نمی‌برد و از صراط مستقیم خارج نمی‌شود. نکتهٔ اصلی در مردمسالاری دینی این است. این يك هدیهٔ انقلاب اسلامی به ملت ایران است. این تجربهٔ جدید و جوانی است» (امام خامنه ای، ۱۳۸۰/۵/۱۱).

ایشان همچنین خاطر نشان می‌کنند: «در قانون اساسی ما و در تعالیم ما و راهنمایی‌های امام علیه السلام، همیشه بر این نکته تأکید شده است که نظام بدون حمایت و رأی و خواست مردم در حقیقت هیچ است؛ باید با اتکا به رأی مردم کسی بر سر کار بیاید. باید با اتکا به ارادهٔ مردم، نظام حرکت کند. انتخابات ریاست جمهوری، انتخابات خبرگان، انتخابات مجلس شورای اسلامی و انتخابات دیگر مظاهر حضور رأی و اراده و خواست مردم است» (امام خامنه ای، ۱۳۸۰/۳/۱۴).

انتخابات نمایانگر قدرت مردمی و پشتوانهٔ ملی نظام است و به هر میزان مشارکت بیشتری در انتخابات شکل بگیرد و حضور گسترده‌تری را در این عرصه از سوی مردم شاهد باشیم، نظام از پشتوانه مستحکم تری برخوردار خواهد بود و در ادامه مسیرخویش با صلابت و قدرت بیشتری حرکت خواهد نمود. اهمیت و جایگاه ویژه انتخابات آنچنان است که دشمنان نظام اسلامی، تمامی تلاش خویش را به‌کارگیرند تا مردم را نسبت به شرکت در انتخابات دلسرد و مأیوس نمایند تا بدین وسیله نظام را از این پشتوانه قوی محروم سازند و بتوانند در روند حرکت نظام خلل وارد نمایند، از این‌رو برای خنثی نمودن توطئه دشمنان باید تدابیر و راهکارهایی اندیشید که از یک سو، موانع مشارکت مردم در انتخابات شناسایی و نسبت به رفع آن‌ها اقدام شود و از طرفی انگیزه مشارکت مردم در انتخابات افزایش پیدا

نماید و زمینه حضور حداکثری آنان فراهم گردد، در این مقاله سعی شده است، ضمن بررسی ضرورت مشارکت مردم در انتخابات، موانع عمده و راهکارهای برون رفت از آن مورد بررسی قرار گیرد.

ضرورت مشارکت مردم در انتخابات و دلایل اهمیت آن

در ساختار سیاسی جهان امروز، برگزاری انتخابات و گزینش افراد اصلح، یکی از متداولترین اصول دموکراسی محسوب می‌شود؛ بدین معنا که آنچه موجب قوام و حافظ این اصول است، صرفاً ساختار قانونی نیست، بلکه مشارکت مردم است و این حضور سیاسی، با بارزترین مؤلفه انتخابات؛ یعنی حق رأی شهروندان همراه است.

از پیش‌شرط‌های لازم برای تحقق قانون، در نظر داشتن این حق و اهمیت مشارکت مردمی است، برای اینکه رأی ملت در واقع، راه ارتباطی مردم و حکومت شده و این‌گونه بین دو قطب تعامل صورت می‌پذیرد. خواست و اراده مردم زیربنا و ستون مردم‌سالاری دینی است و نظام سیاسی محقق نمی‌شود مگر با مشارکت و خواست همگانی، بدین خاطر نظام جمهوری اسلامی ایران با دارا بودن دو ویژگی اساسی، از دیگر نظام‌های حکومتی جهان متمایز می‌گردد. ۱- اسلامی بودن. ۲- مردمی بودن. افتخار نظام جمهوری اسلامی ایران در میان نظام‌های حکومتی، برخورداری از ویژگی خداباوری و مردم‌گرایی آن است. هنگامی که مردم مسلمان کشورمان به رهبری حضرت امام خمینی علیه السلام مبارزه با رژیم شاهنشاهی را به سرانجام رساندند، نظامی را جایگزین حکومت طاغوت کردند که شکل و خصوصیات آن با موازین اسلامی و دیدگاه‌های دینی هم‌خوانی داشت و ارزش‌ها و احکام الهی مبنای عمل مسؤلان آن بود.

این نظام که از متن مردم برخاسته بود و آرای عمومی جامعه را نیز با خود همراه داشت؛ هویت، روح و معنایش را از حضور مردم می‌گرفت و مردم در چارچوب احکام دین و قوانین شرع مقدس در سرنوشت خود تأثیرگذار بودند.

از آن‌جا که جمهوری اسلامی ایران، نظامی دینی و مردمی است، ثبات و اقتدار آن با حضور و مشارکت گسترده اقشار مختلف مردم در صحنه‌هایی چون انتخابات تأمین می‌گردد؛ چراکه انتخابات مهم‌ترین نمود مشارکت سیاسی و نیز نقش‌آفرینی مردم در تعیین

سرنوشت جامعه اسلامی است و دقیقاً به همین علت امام خمینی علیه السلام می‌فرمایند: «نگوید که دیگران رأی می‌دهند؛ من هم باید رأی بدهم. تو هم باید رأی بدهی، آن روستایی هم که کنار مزرعه خودش کار می‌کند باید رأی بدهد. تکلیف است، این يك تکلیف الهی است» (امام خمینی، صحیفه نور، ۱۳۶۱، ج ۱۵، ص ۵۸).

در واقع عدم حضور مردم در صحنه‌های انتخابات، پایه‌های حکومت جمهوری اسلامی ایران را سست می‌کند و باعث تضعیف دین و ارزش‌ها می‌گردد. همچنین حضور مردم در عرصه انتخابات، شگردهای تبلیغی دشمنان اسلام و ایران را خنثی می‌کند. آرزوی مستکبران و مخالفان دین و ایران، روی‌گردانی مردم از نظام الهی است. برای رسیدن به این آرزو، آنان با طرح برخی از کاستی‌ها و دشواری‌های اقتصادی، بر آند تا شاید بتوانند مردم را از حکومت اسلامی جدا کنند و ملت نیز با عدم حضور خود در پای صندوق‌های رأی، ناخرسندی خود از حاکمیت و اعراض خویش از نظام جمهوری اسلامی را اعلام نمایند.

موانع مشارکت مردم در انتخابات

بررسی موانع مشارکت مردم در انتخابات و ارائه راهکارهای مثبت در جهت رفع آن‌ها، موجب ازدیاد شور و حال در این انتخابات خواهد بود. موانعی که به‌طور معمول از اجرای انتخابات پُرشور و با مشارکت حداکثری، جلوگیری می‌کند به دو قسم موانع درونی و موانع بیرونی قابل تقسیم هستند:

الف) موانع درونی

منظور از موانع درونی، آن موانعی است که از درون؛ طراوت و شادابی انتخابات را مورد تهدید قرار می‌دهد که می‌توان برخی از این موارد را به‌این‌صورت بیان کرد:

۱. بی‌تفاوتی ناشی از عوامل روانی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی

از نظر روانشناسی مشاهده شده که در شرایطی که افسردگی، احساس یأس و احساس تنهایی در میان عامه مردم یا بخش‌هایی از آن‌ها گسترش پیدا کند، عزلت سیاسی و بی‌تفاوتی سیاسی (Political Apathy) نیز پدید می‌آید. همچنین مشاهده شده که افزایش میزان آموزش، بالا رفتن آگاهی‌های سیاسی، افزایش ثروت و شهرنشینی و بالأخره افزایش دسترسی به ارتباطات، میزان بی‌تفاوتی سیاسی را کاهش می‌دهد. از نظر سیاسی نیز

معمولاً در رژیم‌هایی که مشارکت سیاسی تشویق نمی‌شود و با تشکیل گروه‌ها و نهادهای مستقل مخالفت می‌شود، مشارکت سیاسی نیز محدود است؛ به همین دلیل گفته می‌شود علت اصلی کناره‌گیری برخی از افراد، بی‌تفاوتی سیاسی است که این بی‌تفاوتی محصول عوامل روانی، اقتصادی و سیاسی می‌باشد.

۲. دل‌سرد کردن مردم

از جمله موانع درونی شرکت مردم در انتخابات، دل‌سرد کردن مردم است. لذا یکی از نقشه‌های حساب شده دشمنان خارجی و داخلی، دل‌سرد کردن و مأیوس نمودن مردم و در نتیجه نهادینه کردن، بی‌انگیزگی در آنان است. دل‌سرد کردن مردم، عموماً از دو راه صورت می‌پذیرد.

۱-۲. ایجاد شک و تردید

مقام معظم رهبری در این باره می‌گویند: «مبادا در روزنامه یا رسانه‌ای - به هر نحوش - یا در تبلیغاتی، طوری حرف زده بشود که مردم را نسبت به انتخابات دو دل بکنند ... مبادا کسانی در داخل محدوده نظام اسلامی پیدا بشوند که به این خواسته دشمن کمک کنند. به علت اختلافی که با زید و عمرو و بکری دارند، برای خاطر یک امر جزئی، کم اهمیت و احياناً شخصی یا گروهی، بیایند مردم را نسبت به این حقیقت عظیم - که حضور آنها را در صحنه نشان می‌دهد - مردّد و دل‌سرد بکنند» (امام خامنه‌ای، ۱۹ / ۱۰ / ۷۰).

۲-۲. تبلیغ ضعف مدیریت

یکی دیگر از مواردی که موجب دل‌سرد کردن مردم در انتخابات می‌شود، تبلیغ ضعف مدیریت مدیران عالی نظام است. ایشان تأکید می‌کنند: «... از عوامل دیگری که از موجبات واگرایی مردم است، تبلیغ ضعف مدیریت در کشور و نبود اقتدار است، که متأسفانه تبلیغات گوناگونی از جناح‌های مختلف کشور وجود دارد که انسان از این رنج می‌برد» (امام خامنه‌ای، ۵ / ۶ / ۸۲).

۳. وجود برخی تبعیض‌ها و برخی از بی‌عدالتی‌ها

از دیگر موارد موانع درونی، می‌توان به «وجود تبعیض و بی‌عدالتی» توسط برخی مسئولان اشاره نمود. رهبر انقلاب در این مورد تأکید می‌کنند: «... مسئله دیگری که از موجبات

واگرایی و دلسرد شدن مردم است، تبعیض‌ها و فرصت‌های اختصاص داده شده به اشخاص است که گاهی مشاهده می‌شود...» (امام خامنه‌ای، ۵ / ۶ / ۸۲).

۲. موانع بیرونی

منظور از موانع بیرونی آن موانعی است که از بیرون؛ طراوت و شادابی انتخابات را مورد تهدید قرار می‌دهد. بزرگترین مانع بیرونی، همان تبلیغ دشمنان است. بی‌گمان، دشمنان ملت ایران، درصدد یافتن راه‌های مختلف در جهت تضعیف نظام جمهوری اسلامی‌اند. یکی از این راه‌ها تبلیغ منفی در جهت کاستن از حضور گسترده مردم در انتخابات مختلف است. در این مورد به چند شیوه متوسل می‌شوند، اول آنکه با پاشیدن بذر تردید و شک و بدبینی، درصدد کم‌رنگ کردن شور مردمی می‌باشند؛ رهبر معظم انقلاب این توطئه دشمن را خاطر نشان کرده و هشدار می‌دهند: «دشمن می‌خواهد مردم را نسبت به آینده خودشان بدبین و ناامید کند... دشمن می‌خواهد بگوید مردم ایران نسبت به مسئولیت‌هایشان خوش‌بین نیستند و به آن‌ها اعتماد ندارند. دشمن می‌خواهد بگوید فاصله میان مردم و مسئولان به وجود آمده و این فاصله هر روز بیشتر می‌شود، این چیزها را دشمن دارد تفهیم و سمپاشی می‌کند. دشمن می‌خواهد بذر تردید و شک و بی‌اعتمادی و بدبینی در جامعه بپاشد» (امام خامنه‌ای، ۲۸ / ۷ / ۶۸).

دیگر آنکه با پخش شایعاتی از قبیل؛ وجود تقلب در انتخابات و ... در پی نیل به خواسته‌های شوم خود هستند. به تعبیر مقام معظم رهبری: «دشمن به همان اندازه‌ای که از اجتماع آراء در روز انتخابات ناراحت است، به همان اندازه هم درصدد است که اگر این تجربه به وسیله ملت ایران با موفقیت انجام شد، شیرینی انتخابات را به دهان مردم تلخ کند. از مدتی پیش دارند برای این قضیه برنامه‌ریزی می‌کنند. شایعه تقلب در انتخابات و صوری بودن آن را مطرح کردند، لطیفه و مثل درست کردند و در دهان مردم انداختند...» (امام خامنه‌ای، ۳۱ / ۲ / ۷۶).

البته در مقابل این موانع، راهکارهایی چون تشویق نخبگان جامعه و ایجاد فضای متعادل در مشارکت و رقابت‌های انتخاباتی و نیز برآورده شدن انتظارات و توقعات مردم با رعایت‌های لازم در مورد امانت در انتخابات می‌تواند برون‌رفتی مناسبی از موانع مذکور باشد.

رفع موانع مشارکت با راهکارهای حضور حداکثری

علیرغم موانعی که در مسیر مشارکت مردم در انتخابات وجود دارد راهکارهایی وجود دارد که می‌تواند این موانع و دشواری‌ها را از سر راه برداشته و تحقق مشارکت حداکثری را تسهیل کند که در این بخش می‌توان مهم‌ترین آن‌ها را به این صورت برشمرد:

۱. آگاهی بخشی و بصیرت افزایی

آگاهی بخشی و بصیرت افزایی در مردم، نقش مؤثری در افزایش مشارکت مردمی در انتخابات دارد، مردم اگر درک صحیحی از موقعیت و جایگاه کشور داشته باشند و حساسیت انتخابات ریاست جمهوری و نقش آن را در پیشبرد اهداف و برنامه‌های کشور و ناکامی دشمنان در دستیابی به اهداف خویش بشناسند، به یقین در عرصه انتخابات حضور پر رنگی پیدا خواهند کرد. مردم باید نسبت به این واقعیت آگاهی پیدا نمایند که نظام جمهوری اسلامی که بر پایه فرهنگ ناب اسلامی شکل گرفته است، با وجود مشکلات و ضعف‌هایی مدیریتی و داخلی و دشمنی‌ها و کارشکنی‌های خارجی توانسته است در مسیر پیشرفت گام برداشته و به دستاوردهای ارزنده‌ای در عرصه‌های مختلف دست یابد و افق روشنی را فراروی کشور روشن نموده است که ادامه این مسیر جز با پشتیبانی و همراهی مردم همانگونه که تاکنون چنین بوده است، امکان پذیر نخواهد بود و همین پیشرفت‌ها و حرکت رو به رشد کشور سبب شده که دشمنان نظام از جایگاه نظام جمهوری اسلامی و تأثیرگذاری آن و تبدیل شدن آن به الگویی برای کشورهای اسلامی احساس خطر نمایند و تلاش خویش را برای دشمنی با آن به کار بندند.

مردم باید بدانند که حضور آنان در صحنه، خنثی‌کننده بسیاری از توطئه‌های دشمنان بوده و امنیت بیشتری را برای کشور به ارمغان خواهد آورد، مقام معظم رهبری فرمودند: «گسترش مشارکت و حضور گسترده مردم در انتخابات اهمیت دارد. شور انتخاباتی در کشور و حضور مردم پای صندوق‌های رأی می‌تواند تهدیدهای دشمنان را بی‌اثر کند؛ می‌تواند دشمن را ناامید کند؛ می‌تواند امنیت کشور را تأمین کند. ملت عزیز ما در همه نقاط کشور این را بدانند؛ حضور گسترده آن‌ها در پای صندوق رأی، در آینده کشور تأثیر دارد؛ در امنیت، در استقلال، در ثروت ملی، در اقتصاد، در همه مسائل مهم کشور تأثیر می‌گذارد» (امام خامنه‌ای، ۹۲/۱/۱).

۲. شناخت و درک احساسی مؤثر بودن مشارکت مردم در انتخابات

طبق اصل ششم قانون اساسی در جمهوری اسلامی ایران امور کشور باید به اتکای آرای عمومی اداره شود از راه انتخاب رئیس جمهور، نمایندگان مجلس، اعضای شوراهای و نظایر اینها و... لذا آگاهی و شناخت مردم از نقش مؤثرشان در اداره کشور و تعیین سرنوشت کشور می‌تواند انگیزه شرکت در آنان را افزایش داده و هرگونه ادعای بی‌فایده بودن رأی مردم و اتهام نمایشی و بی‌اثر بودن آرای آنها می‌تواند میزان مشارکت مردم را تضعیف و رو به کاستی ببرد، برای همین توجیه مردم در خصوص میزان نقش و تأثیری که در اداره آینده سیاسی کشور دارند و ملموس کردن این نقش و حق آنان در تعیین سرنوشت سیاسی کشور می‌تواند میزان مشارکت را به مراتب افزایش دهد.

۳. لزوم توجه حاکمیت به مطالبات عمومی

یکی از امور مهمی که توجه به آن، می‌تواند موجب حضور گسترده مردم در انتخابات باشد، عنایت حاکمیت به مطالبات عمومی و تلاش در راه رفع معضلات عمومی و مشکلات مردم است. در اینکه نظام اسلامی در طول این سالها، گام‌های بلندی را در این راستا برداشته است، شکی نیست اما تکیه گاه مردمی نظام، اقتضا دارد مسئولان امر بیش از پیش به رفع مشکلات جامعه پرداخته و فعالیت‌های کارشناسی را در راه تأمین هر چه بهتر و بیشتر مطالبات عمومی شدت بخشیده و زمینه آرامش و آسایش عمومی را در کنار حفظ آرمان‌های دینی و ملی نظام جمهوری اسلامی توسعه بخشند. وجود اختلاف طبقاتی، اقتصاد ناپایدار، رانت‌خواری‌های کلان در برخی لایه‌های نظام و جامعه، لابی‌گری برخی مسئولان نسبت به ترویج و اشاعه بی‌هویتی اجتماعی - اخلاقی از سوی کسانی که از موفقیت این نظام و مردم برومند ایران، خرسند نیستند، از جمله آسیب‌هایی هستند که حضور عمومی مردم در عرصه‌های مختلف تصمیم‌گیری، می‌تواند به شدت متأثر از آنها باشد. مسئولان وظیفه دارند نسبت به تأمین مایحتاج عمومی مردم به نحو احسن و با استفاده از امکانات موجود اهتمام بورزند؛ چراکه به قول حضرت امام راحل علیه السلام «ما هر چه داریم از این ملت است» (امام خمینی، صحیفه نور، ۱۳۶۱، ج ۱۳، ص ۷۲)، ایشان در خصوص لزوم توجه به مصالح فرموده‌اند: «شما فکر این ملت، فکر این زاغه‌نشین‌ها، فکر این مردمی که همه چیزشان را

دادند و شما را به مسند نشانند، فکر آن‌ها را بکنید، شب وقتی خلوت می‌کنید، فکر بکنید که من امروز که کار کردم برای خودم کار کردم یا برای مردم، امروز که صحبت می‌کنم برای خودم صحبت می‌کنم یا برای مصالح کشور» (امام خمینی، همان، ج ۱۳، ص ۷۵).

مقام معظم رهبری نیز در این زمینه معتقدند: «مردم از اعماق وجودشان نظام اسلامی را می‌خواهند، منتها از این نظام اسلامی توقعاتی دارند و این توقعات باید برآورده شود. این توقعات، به حق هم هست. توقع عدل و رفاه و پیشرفت در امور زندگی و برطرف شدن مشکلات و کم شدن شکاف‌های طبقاتی، این توقعات، توقعات درستی است، همین چیزهایی است که اسلام به ما و مردم یاد داده، این‌ها تعلیمات اسلامی است» (امام خامنه‌ای، ۱۳ / ۱۲ / ۸۱).

۴. توجه به عدالت اجتماعی و فعال کردن آن در لایه‌های مختلف حاکمیت و اقشار جامعه

چنانکه گذشت مردم از وجود ناعدالتی طبقاتی موجود در بسیاری از مناصب و شغل‌ها و رانت‌خواری‌های بخشی از افراد در عذابند، اینکه برخی از سیری بمیرند و برخی از گرسنگی، آن پول‌های بادآورده‌ای که فقط جیب قشری خاص و بی‌درد را می‌شناسد، همه و همه این‌ها می‌تواند به‌عنوان ناعدالتی اجتماعی، حضور مردم را در عرصه‌های مشارکتی تقلیل داده و کم‌رنگ نماید. مسئولان امر نباید فراموش کنند که اساس احکام الهی و میزان تشریح، عدالت است، «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ»؛ ای کسانی که ایمان آورده‌اید قیام به عدالت کنید (و در راستای برقراری آن بکوشید)، (نساء: ۱۳۵). عدالت در قانون آن است که همهٔ آحاد جامعه در برابر قانون علی‌السویه باشند و مفاد آن بدون هیچ استثنایی برای همه عملی گردد. عدالت اقتصادی از توصیه‌های اُکید اسلام بر حاکمان است. عدالت در زمینهٔ روابط اجتماعی در اسلام از جایگاه خاصی برخوردار است و برای حفظ عدالت اجتماعی برای اقشار مختلف جامعه حقوق خاصی معین کرده است، بدیهی است اگر نظامی نتواند حقوق افراد را مورد توجه قرار دهد نه تنها از پشتوانه مردمی بهره‌مند نمی‌گردد، بلکه در مقابل موجی علیه خود قرار می‌گیرد، امام خمینی علیه السلام در خصوص لزوم پرهیز از اختلافات و ضرورت توجه به مصالح کشور و مشکلات مردم در جمع هیئت دولت شهید رجایی فرمودند: «اگر بنا باشد که شما به‌جای اینکه اقتصاد مردم را درست کنید،

به جای اینکه این کشور را بررسی کنید، ببینید کجاهاست که مخروبه هست و مردم از همه چیز ساقط هستند، به جای این، اگر بنشینید سر مسند و با حرف و با فحاشی به هم، از آن مسائل غفلت بکنید؛ این همان است که قدرت‌های بزرگ می‌خواهند تا این مملکت خرابه بماند و صدای مردم درآید، اگر شما به مردم کار نداشته باشید، به مصالح مردم، به مصالح کشور کار نداشته باشید، فقط مشغول این باشید که من چطور، شما چطور، من چطورم، شما چطوری، مردم با من هستند، مردم با شما هستند، اگر فکر این باشید این همان است که آمریکا می‌خواهد» (موسوی خمینی، صحیفه امام، ۱۳۷۸، ج ۱۳، ص ۲۰۲) و باز فرمودند: «بپرهیزید از اینکه از ملت جدا شوید، شما را بخواهند جدا کنند» (امام خمینی، همان، ج ۹، ص ۱۴۴)، «هر چه خوف دارید از خودتان بترسید از اینکه مبادا خدای نخواستہ مسیر، یک مسیر دیگر بشود، راه، راه دیگری باشد و توجه به این چیزی که الآن هست از دست برود و مردمی بودن از دستتان برود که - خدای نخواستہ - یک وقت این قضیه پیش آمد و شما از مردمی بودن بیرون رفتید و یک موضع دیگری پیدا کردید... آن وقت بدانید که آسیب می‌بینید» (امام خمینی، همان، ج ۱۶، ص ۴۴۶).

بر همین اساس در صورت مواجه شدن با افرادی که در جامعه به دلیل وجود فضای تبعیض و بی‌عدالتی حاضر به مشارکت در انتخابات نیستند ابتدا باید این‌گونه افراد را با ادله صحیح، قانع کرد که منکر برخی بی‌عدالتی‌ها و تبعیض‌ها در سطوح جامعه نیستیم، اما باید توجه داشت که این تبعیض‌ها در نظام اسلامی، یک امر ناخواستہ و تحمیلی است که باید با آن برخورد شود. علت اصلی شکل‌گیری نظامی به نام «جمهوری اسلامی ایران» ایجاد و اجرای عدالت است. حال اگر در برخی سطوح جامعه ما، برخی از مدیران تبعیضات ناروایی را اعمال می‌کنند، این مسئله را نباید به تمام ارکان نظام تسری داد. قطعاً، مسئولان درجه اول نظام، از این اتهام مبرا هستند و تمام تلاش و سعی آنان بر رفع تبعیض و بی‌عدالتی در جامعه استوار شده است.

در مرحله بعد باید به این‌گونه افراد گفت که بر فرض هم ایراداتی بر حکومت وارد باشد، تبعیض در آن وجود داشته باشد، آیا این امر موجب خواهد شد تا از حق قانونی و ملی خود بگذریم، درحالی‌که شرکت در انتخابات همانا استیفای حقوق خود ماست، اصلاً در یک

جامعه‌ای (بفرض) تبعیض وجود داشته باشد، در این صورت شرکت در انتخابات امری لازم است؛ چراکه می‌توانیم با انتخاب انسان‌های شایسته، مدیران ناصالح و غیرمتعهد را کنار بزنیم و حکومت شایسته‌ای را بر روی کار آوریم.

۵. ایجاد فضای رقابتی سالم در انتخابات

فضای رقابتی سالم بین نامزدهای انتخابی از عناصر قابل توجه در اقبال عمومی به انتخابات و حضور حداکثری در آنها به‌شمار می‌آید. ضروری است هم حاکمیت و هم جامعه در راستای ایجاد فضای رقابتی سالم برای انتخابات تلاش وافر کرده تا از این رهگذر زمینه مشارکت عمومی در رأی‌گیری فراهم آید. هر چند وظیفه خود نامزدها را نیز در این خصوص نباید از نظر دور داشت.

۶. ارائه برنامه‌ها و اهداف از سوی نامزدها

ارائه برنامه‌ها و اهداف از سوی نامزدهای انتخاباتی برای مردم مهم و در پیشگاه آنها حیاتی است. دغدغه اساسی مردم، از حیث درون اجتماعی، رفع مشکلات و معضلات جامعه، ارتقاء سطح بهینه‌سازی و توسعه کشور در عرصه‌های مختلف رشد و تکنولوژی و در حوزه بین الملل، رساندن ایران همراه با اقتدار دینی و ملی به جایگاهی است که شایسته آن است. از این‌روی آنچه برای مردم حایز اهمیت بوده و بالتبع در تشریح مساعی آنها در انتخابات مؤثر می‌نماید، عملیاتی کردن آن اهداف است، بدیهی است بیان راهکارهای اجرایی کردن برنامه‌ها برای مردم تأثیر به‌سزایی در ارزیابی آنها نسبت به تأیید و یا رد نامزدها با حضورشان در انتخابات دارد. حال اگر نامزدهای انتخابات از داشتن برنامه‌های تأثیرگذار و نیز راهکارهای عملیاتی کردن آنها دست خالی باشند و یا در اطلاع‌رسانی و شفاف‌سازی آنها برای افکار عمومی ضعف داشته باشند، نه تنها در جلب آرا موفق نخواهند بود بلکه در اقبال مقتدرانه مردم به انتخابات نیز تأثیر منفی دارند.

۷. پرهیز از نزاع‌های فردی و جناحی

نامزدها باید بدانند که مردم از نزاع‌های جناحی خرسند نیستند، بنابراین لازم است کاندیداها، گرایش‌های خاص حزبی و جناحی را کنار گذاشته و آنچه را که گرهی از کار مردم باز نماید، انجام دهند و در ارائه طرح‌ها و راهکارهای عملیاتی‌کردن آنها، به دور از

بزرگ‌نمایی، شعارهای چشمگیر و دهان پرکن، صادقانه با مردم صحبت کنند. روشن است که مردم وقتی صداقت را در شخصی دیدند او را می‌جویند و اگر انتخاباتی بر این رویه حسنه محقق شود، حضور مردم در آن به اوج خود می‌رسد.

البته هر انتخاباتی به اقتضای موضوعش، شرایط و خصوصیات لازم برای نامزدها از جمله تعهد، دانش، تخصص و کارآمدی مورد نظر را تعیین می‌کند.

در این خصوص نکته مهم‌تر تبیین این مسئله مهم برای مردم است تا بدینوسیله زمینه‌های شناخت واجدین صلاحیت و حضور آگاهانه و متراکم آن‌ها در انتخابات فراهم آید، بدیهی است عدم اهتمام به چنین مهمی از سوی مسئولان مربوطه و عدم تلاش رأی‌دهندگان در راستای تشخیص شرایط لازم در نامزدها، به نوعی می‌تواند در تنزل کمی و کیفی انتخاب تأثیر قابل توجه داشته باشد.

۸. پرهیز از سیاه‌نمایی شرایط کشور

هر چند وجود برخی از مشکلات به ویژه مشکلات اقتصادی، گرانی، تورم و نوسانات قیمت‌ها قابل انکار نیست، اما نامزدهای انتخاباتی و طرفداران آنان باید از سیاه‌نمایی و بزرگ‌نمایی مشکلات کشور و نادیده انگاشتن اقدامات و عملکردهای مثبت پرهیز نمایند و با ارزیابی منصفانه و منطقی از شرایط کشور، برای برطرف شدن مشکلات چاره‌اندیشی نموده و برنامه روشنی ارائه دهند، به‌هرحال دولت‌های گذشته دارای نقاط ضعف و قوتی بوده‌اند که در ارزیابی وضعیت کلی کشور باید به مجموعه این نقاط توجه شود و برای برطرف نمودن نقاط ضعف و کاستی‌ها و تقویت نقاط مثبت راهکارهایی معرفی گردد، سیاه‌نمایی وضعیت کشور ضمن اینکه انگیزه مشارکت را در مردم کاهش خواهد داد، دانسته یا نادانسته حرکت در راستای اهداف دشمنان محسوب خواهد شد.

۹. گوشزد کردن مسئولیت‌های ملی و شرعی به مردم

به‌عبارتی باید به آن‌هایی که به بهانه‌های مختلف در انتخابات شرکت نمی‌کنند، متذکر شد که شرکت در انتخابات يك حق و يك وظیفه ملی و اسلامی است و بی‌تفاوتی در مقابل این حق، خیانت به اسلام و کشور است، همان‌طوری‌که حضرت امام خمینی علیه‌السلام معتقدند که «باید ملت شریف بدانند که انحراف از این امر مهم اسلامی [انتخابات] خیانت به اسلام و کشور

است و موجب مسئولیت عظیم است» (موسوی خمینی، صحیفه نور، ۱۳۶۱، ج ۱۲، ص ۳). همچنین باید از منظر «شرعی» به آنان خاطر نشان کرد که شرکت در انتخابات يك امر شرعی و دینی است و شرکت نکردن در آن حرام است، این سخن را می‌توان با استناد به کلام برخی از بزرگان بیان نمود، به‌عنوان نمونه حضرت امام علیه السلام معتقدند که: «باید همه شما، همه ما، زن و مرد، هر مکلف، همان‌طور که باید نماز بخواند، همان‌طور باید سرنوشت خودش را تعیین کند» (موسوی خمینی، همان، ج ۱۵، ص ۱۶۸)، همین‌طور می‌توان به فتوای بسیاری از مراجع کنونی اشاره نمود که در آستانه هر انتخاباتی در نظام جمهوری اسلامی ایران، مقلدان خود و عموم مردم را به شرکت در این امر فرا می‌خوانند و این مسئله را يك تکلیف شرعی و دینی قلمداد می‌نمایند.

۱۰. تشویق به مشارکت در انتخابات از طریق نخبگان جامعه

نخبگان جامعه می‌توانند با تشویق مردم به شرکت در انتخابات، موجب پرشوری این انتخابات شوند. حضرت امام علیه السلام در وصیتنامه خویش تأکید می‌کنند: «وصیت من به ملت شریف آن است که در تمام انتخابات در صحنه باشند...» (موسوی خمینی، صحیفه نور، ۱۳۶۱، ج ۲۱، ص ۱۸۷) و به این طریق مردم را تشویق به شرکت در این امر مهم می‌نمایند. ایشان همچنین با گوشزدکردن این مهم که حفظ اسلام در گرو شرکت مردم در انتخابات است، همگان را تشویق به شرکت در انتخابات کرده و خاطر نشان می‌کنند: «مردم اگر اسلام را، استقلال و آزادی را، نبودن تحت اسارت شرق و غرب را می‌خواهند، همه در انتخابات شرکت کنند، و در صحنه حاضر باشند» (موسوی خمینی، صحیفه نور، ۱۳۶۱، ج ۱۸، ص ۱۸۰).

نتیجه گیری

مشارکت مردم در انتخابات‌های مختلف، رکن رکین نظام مردم‌سالار جمهوری اسلامی ایران است که دشمنان این نظام نسبت به کم‌رنگ کردن آن طراحی‌های فراوانی دارند تا بدینوسیله پایه‌های مردمی این نظام را سست و آن را آسیب‌پذیر نمایند. از این‌روی شناخت موانع مشارکت مردم در انتخابات برای پیشگیری از به ثمر رسیدن این توطئه دشمنان ضروری است که در این راستا در این مقاله به دو دسته عوامل درونی و برونی اشاره شد و

در پایان راهکارهایی برای برون رفت از این شرایط و برچیده شدن موانع ارائه شد که مهم‌ترین آن‌ها عبارتند از: آگاهی‌بخشی و بصیرت‌افزایی؛ شناخت و درک احساس مؤثر بودن مشارکت مردم در انتخابات؛ لزوم توجه حاکمیت به مطالبات عمومی؛ توجه به عدالت اجتماعی و فعال کردن آن در لایه‌های مختلف حاکمیت و افشار جامعه؛ ایجاد فضای رقابتی سالم در انتخابات؛ ارائه برنامه‌ها و اهداف از سوی نامزدها؛ پرهیز از نزاع‌های فردی و جناحی انحرافی؛ پرهیز از سیاه‌نمایی شرایط کشور؛ گوشزد کردن مسئولیت‌های ملی و شرعی مردم؛ تشویق به مشارکت در انتخابات از طریق نخبگان جامعه است.

فهرست منابع

قرآن کریم

۱. موسوی خمینی، روح الله، صحیفه امام، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمته، ۱۳۷۸.
۲. موسوی خمینی، روح الله، صحیفه نور، تهران: سازمان مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی و انتشارات وزارت ارشاد اسلامی، ۱۳۶۱.